

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การอ่านเป็นหนึ่งในทักษะทางภาษาที่มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชาต่าง ๆ และมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์และเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยให้มนุษย์ได้รับความรู้ ความคิดและความบันเทิงใจ อีกทั้งยังเป็นสิ่งที่ใช้แสวงหาความรู้และวิสัยทัศน์ใหม่ ๆ เพื่อให้สามารถรู้และก้าวทันความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของโลกอยู่ตลอดเวลาซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของฟรานซิส เบคอน นักปรัชญาชาวอังกฤษที่ว่า “ การอ่านทำคนให้เป็นคนโดยสมบูรณ์ ” บรรลือ พฤกษ์วัน (2534, หน้า 106) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านไว้ว่า การอ่านเป็นอ่านมาก เป็นเครื่องมือและเป็นหัวใจที่จะช่วยพัฒนาทักษะทางภาษา ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักใช้กระบวนการคิด อันเป็นทางนำไปสู่การพัฒนาการฟัง การพูด การเขียนและใช้หลักภาษาได้ดี ดังนั้นการอ่านเพื่อให้ได้ความรู้และเกิดความคิดจึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด โดยเฉพาะความเข้าใจในเรื่องราวที่อ่าน หรือความสามารถที่จะจับใจความสำคัญ แปลความ ตีความและขยายความเรื่องราวที่อ่านได้ซึ่งจะทำให้เกิดทักษะในการคิดที่จะนำไปใช้ในชีวิตประจำวันต่อไปได้ ซึ่งสอดคล้องกับพิพัตน์ เองศิลป์ (2534, หน้า 1) ที่กล่าวไว้ว่า ในด้านการศึกษานั้นการอ่านเป็นทักษะทางภาษาที่มีความสำคัญและมีความจำเป็นต่อชีวิตประจำวันของผู้ที่ใฝ่ศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ ถ้านักเรียนมีทักษะในการอ่านอย่างดีแล้วการเรียนเรื่องอื่น ๆ ก็จะบังเกิดผลอย่างรวดเร็ว ทักษะการอ่านจึงเป็นทักษะที่สำคัญและมีผลต่อการคิด การพูดและการเขียนอีกด้วย ดังนั้นการอ่านจึงช่วยให้บุคคลสามารถนำความรู้และประสบการณ์จากสิ่งที่อ่านไปปรับปรุงและพัฒนาอาชีพหรือธุรกิจการงานที่ตัวเองกระทำอยู่ให้เจริญก้าวหน้าและประสบความสำเร็จในที่สุด

ถึงแม้ว่าทักษะทางการอ่านจะเป็นทักษะที่มีความสำคัญในการแสวงหาความรู้ต่าง ๆ แต่ผู้อ่านจะต้องมีความสามารถในการจับใจความสำคัญจากเรื่องที่อ่านได้เพราะความสามารถในการอ่านจับใจความเป็นทักษะสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการเรียนและเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาระดับสูงต่อไป ผู้เรียนจะต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ในการอ่านเพื่อเรียนรู้และเข้าใจถึงสาระสำคัญนั้นได้ ดังที่ แวมมูรา เหมือนนิล (2541, หน้า 2-17) กล่าวว่า การอ่านจับใจความสำคัญเป็นพื้นฐานในการแสวงหาความรู้ที่สำคัญที่สุดสามารถสร้างความคิดและจินตนาการได้ดีกว่าสื่อสิ่งใด ถ้านักเรียนจับใจความสำคัญไม่ได้ คือ อ่านแล้วไม่เข้าใจหรือเข้าใจไม่ถูกต้องแล้ว ถึงจะมี

วรรณกรรมที่ดีเกิดขึ้นมากมายเพียงใดก็ไม่มีประโยชน์ การอ่านเพื่อจุดประสงค์ที่ยากกว่า เช่น การอ่านเพื่อการวิเคราะห์วิจารณ์ก็ล้มเหลว การจับใจความสำคัญจึงเป็นการอ่านเน้นเนื้อเรื่อง มุ่งค้นหาความเป็นสาระของเรื่องซึ่งมีสาระครอบคลุมเนื้อหาอื่นๆ ในย่อหน้านั้นหรือเนื้อเรื่องทั้งหมด การอ่านจับใจความจึงเป็นการอ่านเพื่อทำความเข้าใจในเรื่องที่อ่านระดับต้นและเป็นพื้นฐานสำคัญมากสำหรับการอ่านระดับสูงต่อไป ดังนั้นการสอนอ่านจับใจความจึงมีความสำคัญมาก ครูจะต้องจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านอย่างหลากหลาย เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะการอ่านและเกิดนิสัยรักการอ่านซึ่งผู้เรียนจะนำไปใช้ได้ตลอดชีวิต

การอ่านเพื่อจับใจความสำคัญเป็นทักษะที่สำคัญในการสอนอ่าน ครูผู้สอนภาษาไทย ในทุกระดับ นอกจากจะสอนให้เด็กอ่านคำออก รู้ความหมายของกลุ่มคำที่เป็นวลี เป็นประโยคแล้ว ยังต้องฝึกให้เด็กได้รู้จักจับใจความสำคัญของเรื่องที่อ่านได้ด้วย การสอนอ่านเพื่อจับใจความสำคัญ จะเป็นการอ่านในใจเพื่อมุ่งเน้นเนื้อเรื่องไม่ต้องมีวพะวงถึงการออกเสียงคำถูกต้อง เพราะบางคำ รู้ความหมายแต่อ่านไม่ถูกต้องก็มี ถ้าจิตใจมีวแต่พะวงอ่านผิดอ่านถูกก็จับใจความสำคัญไม่ได้ เท่าที่ควร (กรมวิชาการ, 2532, หน้า 49) ขณะที่ พันธุ์ทิพา หลาบบุญเลิศ (2535, หน้า 50) ได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า การอ่านจับใจความเป็นหัวใจของการอ่าน จะเป็นผลให้เข้าใจจุดมุ่งหมายสำคัญของเรื่องที่อ่านได้ การเก็บใจความสำคัญจะเป็นพื้นฐานสำหรับความคิดเห็นเชิงวิพากษ์ วิจารณ์ หรือศึกษาค้นคว้าเป็นพิเศษในเรื่องนั้นๆต่อไป สอดคล้องกับ กาญจนา นาคสกุลและคณะ (2521, หน้า 183) กล่าวว่า การทำความเข้าใจเนื้อหาส่วนรวมของเรื่องหรือหนังสือเป็นหัวใจสำคัญของการอ่าน เพราะถ้าผู้อ่านไม่สามารถจับใจความส่วนรวม ก็จะมองไม่เห็นความสัมพันธ์ของรายละเอียดต่างๆและอาจเป็นผลให้ไม่เข้าใจจุดหมายสำคัญของหนังสือ นั้น ๆ ได้

ในปัจจุบันพบว่าเด็กไทยประสบกับปัญหาทางการอ่าน โดยเฉพาะการอ่านจับใจความสำคัญและการเขียนมาก เด็กไม่เห็นความสำคัญของการอ่าน อ่านหนังสือไม่ออก ไม่แตกฉานและไม่สามารถจับประเด็นสำคัญของเรื่องที่อ่านได้ เมื่อเด็กไม่มีความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญซึ่งเป็นทักษะพื้นฐานในการอ่านแล้ว ย่อมส่งผลต่อการเรียนรู้และส่งผลต่อกระบวนการคิดของเด็ก เด็กจะไม่สามารถคิดในสิ่งที่แตกออกไปเพราะไม่สามารถเข้าใจในเนื้อเรื่องที่อ่าน สอดคล้องกับรายงานผลการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติ (National Test) ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2550 - 2553 ของนักเรียนทั่วประเทศพบว่า คะแนนเฉลี่ยในวิชาภาษาไทยเท่ากับ 48.26 , 51.6 , 45.61 และ 50.95 ตามลำดับ คะแนนผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนในโรงเรียนที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พื้นที่การศึกษา เชียงใหม่ เขต 1 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ปีการศึกษา 2551 - 2553 พบว่า คะแนนเฉลี่ยในวิชาภาษาไทยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 55.11 , 50.11 และ 54.25 คะแนน ตามลำดับ และคะแนนผลสัมฤทธิ์

ของนักเรียนในโรงเรียนที่สังกัดการศึกษาเอกชน จังหวัดเชียงใหม่ เขต 1 ปีการศึกษา 2552 – 2553 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 56.9 และ 58.14 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่าคะแนนเฉลี่ยของการประเมินคุณภาพ การศึกษาระดับชาติในวิชาภาษาไทยจากสถานศึกษาต่างๆในจังหวัดเชียงใหม่มีคะแนนเฉลี่ยที่อยู่ใน เกณฑ์ค่อนข้างต่ำ สะท้อนให้เห็นปัญหาของการจัดการเรียนการสอนของครูที่ไม่ประสบผลสำเร็จ และยังสะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพของผู้เรียนที่ยังขาดทักษะทางภาษาไทยโดยเฉพาะทักษะการอ่าน จับใจความและ การอ่านคิด วิเคราะห์ เพราะลักษณะข้อสอบ National Test เป็นข้อสอบที่เน้นให้ นักเรียนอ่านเพื่อจับใจความสำคัญของเรื่องและเน้นให้นักเรียนฝึกทักษะการคิด วิเคราะห์เนื้อเรื่องที่ อ่านได้ สอดคล้องกับเสาวณี ฉิมสุนทร(2535, หน้า 3) ได้กล่าวไว้ว่า นักเรียนไม่เข้าใจ ไม่สามารถ อ่านจับใจความสำคัญของเรื่องที่อ่านได้ซึ่งมีสาเหตุมาจากการสอนของครูที่ยังเน้นให้เด็กจำมิได้ฝึก ทักษะการอ่านอย่างเพียงพอ เด็กจึงจดจำข้อความจากเรื่องที่อ่านมากกว่าการเข้าใจเนื้อเรื่อง ขาด การฝึกฝนทักษะให้นักเรียนรู้จักอ่านเป็น จึงส่งผลให้ขาดทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ ส่งผลให้เด็ก คิดนอกเหนือไปจากเรื่องที่อ่านไม่ได้ สำหรับด้านการเขียนก็ประสบปัญหาอยู่หลายอย่าง โดยเฉพาะปัญหาที่นักเรียนไม่มีทักษะในการเขียนสรุปความ ซึ่งเป็นผลจากการที่นักเรียนไม่มี ความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญ เมื่อนักเรียนจับใจความสำคัญจากเรื่องที่ตนได้ อ่านและได้ฟังไม่ได้ย่อมส่งผลกระทบต่อความสามารถในการเขียนสรุปความของนักเรียน

จะเห็นได้ว่าสภาพการจัดการเรียนการสอนในทักษะการอ่านจับใจความเท่าที่ผ่านมา แม้ว่าจะมีการใช้เทคนิควิธีการต่างๆหลายวิธีมาใช้สอน แต่ก็ยังมีผลสะท้อนให้เห็นว่าผู้เรียนยังขาด ความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการอ่านจับใจความ ผู้เรียนไม่สามารถจับใจสำคัญหรือระบุถึงสิ่งที่ ซ่อนเร้นจากเนื้อเรื่องที่อ่านได้ ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาทักษะการอ่าน จับใจความสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา เพราะทักษะการอ่านจับใจความสำคัญเป็นเรื่องสำคัญ ที่ควรได้รับการฝึกฝนตั้งแต่ยังเด็ก โดยเริ่มฝึกจับใจความจากเรื่องที่ย้ายไปสู่เรื่องที่ยากขึ้นตามลำดับ และเมื่อผู้เรียนมีพื้นฐานด้านการอ่านจับใจความมาตั้งแต่เด็กก็ย่อมที่จะสามารถพัฒนาไปสู่ทักษะ การอ่านในขั้นสูงต่อไปได้ และเมื่อนักเรียนมีความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญแล้วย่อม ส่งผลให้มีทักษะทางด้านการเขียนที่ดีขึ้น ผู้เรียนสามารถถ่ายทอดความคิด อารมณ์ความรู้สึก ประสบการณ์และจินตนาการออกมาในรูปแบบของการเขียนได้

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความของนักเรียนใน ระดับชั้นประถมศึกษาโดยเลือกนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เพราะนักเรียนในระดับ ชั้นนี้เริ่มที่จะสามารถอ่านและสนใจหนังสือประเภทต่าง ๆ มากขึ้น ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าทักษะการอ่าน จับใจความควรได้รับการฝึกฝนตั้งแต่เด็กเพราะสื่อในรูปแบบของหนังสือต่าง ๆ มีความหลากหลาย มากยิ่งขึ้น เด็กจำเป็นที่จะต้องมีความสามารถในการอ่านจับใจความเพื่อที่จะได้นำความรู้จากการอ่าน

จับใจความมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาทักษะทางการเขียนสรุปความให้ดีขึ้น โดยผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความที่ส่งผลต่อทักษะทางการเขียน โดยเลือกใช้แนวการสอนแบบการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน ที่อาศัยความรู้และธรรมชาติของการเรียนรู้ของสมองเป็นฐานในการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ ทั้งในด้านการจัดกิจกรรมการออกแบบสื่อการเรียนรู้ที่กระตุ้นสมอง การสร้างเสริมประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างศักยภาพสูงสุดในการเรียนรู้ของมนุษย์ ทั้งนี้ทั้งนั้นการเรียนรู้บนฐานสมองไม่ได้มุ่งเน้นการออกแบบการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมองหรือทำอย่างไรให้สมองเจริญเติบโต แต่หัวใจสำคัญของการเรียนรู้บนฐานสมองอยู่ที่เราจะออกแบบการเรียนการสอนอย่างไรให้สมองสามารถเรียนรู้ได้ดีที่สุด

ด้วยเหตุผลดังกล่าวแนวทางการสอนแบบการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน เป็นวิธีการสอนที่น่าสนใจสำหรับการพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความ เพราะมีการจัดการเรียนการสอนที่คำนึงถึงความพร้อมทางด้านสมองของผู้เรียน ฝึกให้ผู้เรียนได้ใช้สมองหลายๆส่วนพร้อมกันซึ่งจะทำให้สมองของผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุด ไม่เรงรัดหรือพยายามอัดเยียดความรู้ให้กับผู้เรียนมากเกินไป ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความโดยใช้แนวการสอนแบบการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน ที่มีต่อความสามารถทางทักษะการเขียนสรุปความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนก่อนและหลังเรียนโดยใช้แนวการสอนแบบการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน
2. เพื่อศึกษาความสามารถในการเขียนสรุปความหลังจากการฝึกอ่านจับใจความโดยใช้แนวการสอนแบบการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนปรินส์รอยแยลส์วิทยาลัยที่เรียนอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 จำนวน 12 ห้องเรียน รวมทั้งสิ้น 441 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การใช้แนวการสอนแบบ การเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน ในแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จำนวน 7 แผน เพื่อใช้พัฒนาความสามารถในด้านการอ่านจับใจความและการเขียนสรุปความในวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนปรินส์รอยแยลส์วิทยาลัย จังหวัดเชียงใหม่

สมมติฐานของการวิจัย

1. ความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนที่เรียน โดยใช้แนวทางการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
2. การฝึกอ่านจับใจความของนักเรียนที่เรียน โดยใช้แนวทางการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน ส่งผลต่อความสามารถในการเขียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

นิยามศัพท์เฉพาะ

การอ่านจับใจความสำคัญ หมายถึง การอ่านเพื่อจับใจความสำคัญและแนวคิดของเรื่อง จับประเด็นเรื่องที่อ่านได้ว่ากล่าวถึงใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร และสามารถแปลความหมายของเรื่องที่อ่านได้ รวมถึงทราบข้อคิด จุดประสงค์และเจตนารมณ์ของผู้เขียนเรื่องที่แฝงอยู่ในเรื่องที่อ่าน

แนวการสอนแบบการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยอาศัยความรู้และธรรมชาติของการเรียนรู้ของสมองเป็นฐานในการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ ทั้งในด้านการจัดกิจกรรม การออกแบบสื่อการสอน การสร้างเสริมประสบการณ์ ตลอดจนการจัดสิ่งแวดล้อม บรรยากาศในการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้เต็มความสามารถของสมอง

การสอนอ่านจับใจความโดยใช้แนวการสอนแบบ การเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน หมายถึง การสอนอ่านเพื่อจับแนวคิดของเรื่อง จับประเด็นเรื่องที่อ่าน แปลความหมายของเรื่องที่อ่านได้ รวมถึงทราบจุดประสงค์และเจตนารมณ์ของผู้เขียนเรื่องที่แฝงอยู่ในเรื่องที่อ่าน โดยใช้วิธีการอ่านหนังสือให้นักเรียนฟัง การให้นักเรียนฝึกอ่านหนังสือเป็นกลุ่มและการให้นักเรียนฝึก

อ่านหนังสือในใจ และในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้ลำดับขั้นตอนกระบวนการเรียนรู้ของ
สมองของพรฟีโล เลิศวิชาและอัครภูมิ จารุภากร (2550, หน้า 124-125) รวมด้วย 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. เชื่อมโยงประสบการณ์เดิม
2. การศึกษา ทดลอง การทำซ้ำ
3. การวิเคราะห์ อธิบาย
4. การลงมือทำซ้ำๆ
5. สรุปความคิดรวบยอด
6. จัดเกลา / ปรับปรุงผลงาน

ทักษะการเขียนสรุปความ หมายถึง การเขียนโดยการหยิบยกเอาประเด็นที่สำคัญของ
เรื่องมาเขียนเรียบเรียงใหม่ด้วยสำนวนภาษาของตนเองให้มีใจความสำคัญถูกต้องครบถ้วน กระชับ
และเข้าใจง่าย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนปิ่นสร้อยแยลส์วิทยาลัย สามารถอ่านจับ
ใจความสำคัญจากเรื่องที่อ่านและมีความสามารถทางการเขียนสรุปความได้ดีขึ้น
2. เป็นแนวทางในการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยสำหรับครูผู้สอน
และผู้สนใจ